

ETNOGRAFSKO DELO FRANCETA KOTNIKA

OB NJEGOVI SEDEMDESETLETNICI

Vilko Novak

I

Kdor bi iskal mesto Franceta Kotnika v doslej edinem večjem orisu razvoja slovenske etnografije, ki ga je napisal Kotnik sam (NS I), bo razočaran, ker je avtor le anonimno omenil v njem nekatere svoje spise. Ko pa v ostalih delih iste knjige stalno srečujemo Kotnikovo ime, vidimo, kako nepopoln bi bil pregled slovenske etnografije brez oznake Franceta Kotnika, ki je danes v nekem pomenu njena osrednja osebnost, vežoča prvo strokovno obdobje v njeni zgodovini, Murkovo in Štrekljevo, s sodobnimi prizadevanji. Nikogar ni danes med nami, ki bi bil ves čas svojega znanstvenega delovanja posvečal toliko prizadevanja slovenski ljudski kulturi, kot je to storil prav France Kotnik v skoraj petdesetih letih.

Čeprav je njegovo delo na področju duhovne kulture tako povezano z literarno in kulturno zgodovino, da ga morata upoštevati tudi te dve, je vendar celotno njegovo delovanje tako homogeno etnografsko kot pri nobenem našem gojitelju te vede. Vendar pa spremlja tudi Kotnika kakor vse naše izrazitejše etnografe ta zla usoda, da mu ni bilo dano, posvetiti se izključno tej stroki in da je moral večji del življenja prebiti v pokrajinskih mestih brez potrebnih strokovnih pripomočkov. Zato je umljivo, da ni mogel napisati kakega večjega dela, kajti v tej stroki je za uspešno delo nujno potrebno intenzivno poznavanje terena in predmetne literature, kar nam je tudi danes še nedosežen cilj. Kljub vsem tem težavam pa je Kotnik gojil etnografijo v zelo širokem obsegu, z raziskavanjem materialne, socialne in duševne kulture. Nedvomno je k temu vsestranskemu zajemanju problemov največ pripomogla njegova slavistična strokovna izobrazba, pri čemer je imel v svojem akademskem učitelju M. Murku spodbuden primer filološko usmerjenega etnografa z obsežnim zanimanjem. Tudi v tem pogledu je Kotnikovo delo edinstveno pri nas, čeprav je mogel objaviti z nekaterih področij le manjše prispevke. Poudariti je treba v tej zvezi, da tudi Kotnikov primer kričeče obsoja brezbriznost odgovornih činiteljev pred vojno do naše tako zanemarjene stroke, ker mu niso dali takega službenega mesta, kjer bi mogel razviti svoje sposobnosti

vse drugače. In ko bi bil mogel delovati n. pr. na dvajset let nezasedeni etnološki stolici naše univerze, bi to njegovo delo prineslo tudi pedagoške sadove.

Kotnik sam je v Pregledu slovenskega narodopisja takole označil svoje strokovno izhodišče: »Tako nam je graška slavistična stolica dala tri markantne osebnosti, ki so začrtali v našem narodoslovju globoke brazde, Gregorja Kreka, Karla Štreklja in Matija Murka.« (NS I, 58.) K temu moramo dodati sedaj četrto markantno osebnost te šole, nje-nega učenca in nadaljevatelja etnografskega dela prve trojice — Franceta Kotnika. Njegov življenjski jubilej je prilika, da se hvaležno ustavljamo ob njem vsi, ki smo uživali bodi osebno bodi literarno delovno pobudo v naši stroki od Franceta Kotnika, da pregledamo njegovo etnografsko delo in da mu skušamo določiti mesto v razvoju naše vede.

II

France Kotnik je prišel iz tiste dežele, ki nam je z Jarnikom in Majarjem dala prve slavistično usmerjene etnografske zbiralce in kjer so Janežičeva ter Sketova glasila od sredine 19. stoletja skoraj tri desetletja z objavljanjem obilnega etnografskega gradiva naredila Celovce ne le za literarno, marveč tudi etnografsko zainteresirano slovensko kulturno ognjišče. To dediščino je nadaljeval Janez Šajnik, od njega pa jo je prevzel France Kotnik, da jo je varoval kot poslednji slovenski znanstvenik v Celovcu. Tam na štajersko-koroški meji, v bližini Guštanja rastejo, povezani z zemljo, rodovi Kotnikov in Prežihov. Francetov oče Dominik je bil izobražen, čeprav ne šolan, gospodarsko napreden in narodno borbena delaven kmet, ki je svoji občini dolga leta županoval, ji sezidal na Tolstem vrhu šolo, jo združno-denarno organiziral in se boril s celovškimi nemštvi za slovenske pravice tudi z dopisi v »Miru«. Kako je cenil izobrazbo, je pokazal s tem, da je izšolal vse svoje sinove. In kaj naravno je, da sta se France in Janko posvetila slavistiki in ostala s peresom v službi slovenske kulture do danes.

France Kotnik se je narodil 20. novembra 1882 na Dobrijah »pri Župancu«. Kot celovškega gimnazijca (1894—1902) ga je v prvem in drugem razredu navduševal za domačijske vrednote prof. Janez Šajnik iz Borovelj, rožanski dialektolog, koroški imenoslovec, urednik Narodnih pesmi koroških Slovencev (Lj. 1889), sintetični prikazovalec ljudskega pesništva v Österreichisch-ung. Monarchie in W. u. B. in biograf koroških pisateljev. Njegov bivši učenec je v nekrologu sam označil njegov vpliv nase: »... nas je vodil na domače livade, v domačo hišo, nas spominjal domačih praznikov, šeg in običajev, ob katerih se je doma glasila naša narodna pesem, ko je babica pripovedovala pravljice in narodne pripovedke. Tako je navezal naša srca na domačo slovensko koroško grudo... Scheinigg je dobro poznal naše šege in običaje, naše narodno pesništvo, naš narodopis. Tudi mene je vzdramil, da sem začel

že v 4. razredu zapisovati narodne pesmi, pravljice in pripovedke. In da sem pozneje napisal nekaj stvari o naši literaturi, o našem narodopisju, se imam poleg Janežičeve ‚Slovenske Bčele‘, katero sem s slastjo prebiral, v prvi vrsti njemu zahvaliti.« (Mir 1919, št. 17.) Pozneje mu je bil profesor slovenščine Jakob Sket in Kotnik se je v teh letih pod vplivom slovenske knjige s sošolci oblikoval v zavednega Slovenca in ljubitelja literature in znanosti, kakor sam opisuje v spominskem spisu o Sketu v 7. izdaji Miklove Zale (MD, Celje 1951). Že kot gimnazijec je pisal od 1900 podlistke v celovski Mir, kjer je pod psevdonimom Doberčan v humorističnih črticah obravnaval tudi etnografske motive (n. pr.: Kako se je Korenov Jurij ženil in kako se je oženil, Mir 1901, št. 18; Kako se je Pečnikovemu Jožetu nova moda ponesrečila, Mir 1901, št. 24).

Ko je opravil enoletno vojaščino v Ljubljani, se je vpisal na graški univerzi na slavistiko, ki jo je študiral pri Štreklju in Murku (1905 do 1907). Pri slednjem se je mogel posebno uveljaviti s svojim zanimanjem za ljudsko literarno tvornost in življenje. Že v prvem semestru je pri njem v seminarski nalogi obravnaval koroške ljudske običaje, zlasti ženitovanske. Posebno je razveselil Murka z odkritjem Drabosnjaka, o katerem je napisal več nalog in ga končno obdelal v disertaciji, s katero je doktoriral 1908.

Kot suplent in profesor je deloval na gimnaziji v Celovcu (1908 do 1919), kjer so leta 1914 osnovali slovensko zgodovinsko društvo in nameravali izdajati tudi svoje glasilo, kar pa je vojska preprečila. Kotnik je bil ves čas v vojaški službi, v Galiciji in na koroško-italijanski fronti. Med plebiscitom je urejeval Mir, ki ga je iztrgal avstrijsko usmerjenim izdajateljcem. V šolskem letu 1919/20 je bil ravnatelj nove gimnazije (I. in II. razred) in učiteljsišča v Velikovcu. Poslej je bil profesor v Ptujju do 1927, ko je postal prosvetni inšpektor v Mariboru. Od decembra 1929 do 1935 je bil inšpektor pri banski upravi v Ljubljani, nakar je bil upokojen. Kot ravnatelj Mohorjeve družbe in tiskarne se je nastanil v Celju. Kot dolgoletni odbornik MD se je zavzemal tudi za izdajo etnografskih del (n. pr. Schneeweissov Grundriss, Keleminove Bajke, Kocbek-Šašljevi Pregovori...).

III

Da bosta Kotnikov pomen in raznolikost njegovega etnografskega dela tem bolj vidna, ju hočemo pregledno razbrati z vidika raznih predmetnih področij. Zato si je treba najprej ogledati, kaj nam je povedal o teoriji in zgodovini naše stroke. Mnoge slabosti in pomanjkljivosti našega etnografskega raziskavanja so izvirale prav iz nepoznavanja sodobnih načel in vidikov te vede, uveljavljenih drugod, kjer ima etnografska znanost utrjeno tradicijo in pozicijo. Mimo Murkovih »Naukov za Slovence« (LMS 1896) nismo imeli do zadnjega časa nikakega spisa, ki bi označil namen in pomen etnografije. Zato

so zbiratelji objavljali gradivo vsak po svoje in nekritično, raziskovanje pa je bilo prepuščeno naključni strokovni razgledanosti ljubiteljev. Na veliko škodo napredka naše vede smo pogrešali strokovnega usmerjanja in načrtnega, poglobljenega ter organiziranega dela — vse to bi nam bila mogla nuditi med obema vojnama Etnografski muzej in univerza. Krivda neaktivnosti ni le to, da smo danes v etnografiji tako zaostali, marveč tudi to, da naša javnost z znanstveniki vred niti ne pozna niti ne ceni pomena in značaja etnografije. Zato pa ji tudi še vedno niso dani pogoji za zdrav razvoj.

France Kotnik je bil pri nas, potem ko je Murko zapustil torišče slovenske etnografije, dolga leta najbolj razgledani etnograf, ki je v širši javnosti namenjenih revijah edini spremljal poleg domače tudi tujo strokovno literaturo in ob njej opozarjal na naše potrebe. Tako je leta 1925 zapisal: »Sedaj se je zanimanje (za narodopisje) zopet vzbudilo, a pogrešamo sistema. Nujno potrebna je bibliografija slovenskega narodopisja. In naša narodna dolžnost je, da se poprimemo dela s pravega znanstvenega stališča.« (Čas XIX, 191.)

Ko je leta 1926 Kotnik pričel objavljati v pokrajinskem prosvetnem glasilu svoje etnografske spise, jim je za uvod napisal kratek sestavek »Narodopisje« (objavljen z motečimi tiskovnimi napakami), ki je sicer zelo poljuden in skop, toda pomemben, ker naše strokovne ali druge revije niso čutile potrebe, da bi objavile podoben spis. Kotnik v njem opozarja, kako je mednarodna mestna kultura nadomestila občestveno narodno kulturo; omenja naše etnografe in njih prizadevanja ter napoveduje obširen etnografski program, ki ga namerava list gojiti in pri tem podaja razdelitev etnografskih področij: »stvarni narodopis, narodno pravoslovje, duševno narodopisje«.

V svojih spisih se je Kotnik večkrat bežno ustavil ob teoretičnih in metodičnih vprašanjih etnografije. Prav zato, ker o teh važnih osnovah dela pri nas nismo govorili, je bilo to potrebno. Obžalovati moramo le, da se Kotnik kot najbolj poklicani, ni ustavil ob posameznih problemih raziskavanja, s čimer bi razjasnjeval pojme in spodbujal k uspešnemu delu. Toda tudi te zamude je bila kriva njegova usoda, ki mu je dopuščala le redke ure, da se je mogel v njih posvečati etnografiji. — Bilo je torej naravno in prav, da je Kotnik v knjižnem izboru svojih spisov podal tudi »nekaj besed za uvod v narodopisje« — prvič pri nas tako sistematično in obsežno.

»Uvod« v »Slovenske starosvetnosti« je res zelo kratek (str. 5—15), vendar pa omenja vsa glavna področja etnografije, čeprav zelo nesorazmerno. Napisan je zelo poljudno, tako da bi si želeli iz pisateljve obilne prakse nekaj bolj dognanih, jedrnatih oznak. Ne izhaja iz kake definicije etnografije, marveč iz razlage domačega izraza »starosvetnosti«. V nasprotju z ureditvijo knjige razpravlja na prvem mestu o »običajih — občestveni kulturi« (5—7), poudarjajoč, da »običaj izvršuje občestvo po starem izročilu«. Označuje njegove tri sestavine:

dejanje, izročilo in občestvo, navaja primere in se dotakne metode razlaganja običajev. Ob opozorilu, da nam bo poleg domačega gradiva »dostikrat pojasnil kak običaj šele narod, ki prebiva daleč od nas, pri katerem pa so ohranjeni še elementi običaja, ki so pri nas že izginili« (6) — bi mogel prav primerno pojasniti primerjalno raziskovalni značaj etnografije in etnologije, ki velja za vsa njuna področja. Za tem sorazmerno obširnim poglavjem nas preseneča komaj pol strani (8) o »snovni ali materialni kulturi«, pa še od tega zavzema polovico navedba Zeleninove razdelitve tega področja. Tudi tu bi nam mogel mnogo koristnega povedati prav Kotnik, ki je Murkovo realistično smer s poudarkom snovne kulture tako vneto gojil. Najobširneje pa razpravlja o »duševni kulturi« (8—15), kjer najprej — prvič pri nas — pravilno označuje etnografsko raziskavanje »ljudskega jezika«, ki je docela drugačno kot jezikoslovno pojmovanje, po katerem je napisal članek o njem Breznik v Narodopisju Slovencev II. — Pri razboru posameznih zvrsti ljudskega pesništva se je dolgo pomudil pri glavnih evropskih raziskovalcih pravljic, medtem ko ostale vrste le omenja z navedbo nekaterih izdaj in literature. — Pri ljudski umetnosti mu je glavni predmet ornament, kar pa je izzvalo ugovore. — V tem poglavju pogrešamo še besede o verovanju, ki je sicer tudi spojeno z običaji in ljudsko medicino, je pa vendar tudi področje zase. Težišču svojega dela v prvi dobi — ljudskim igram in knjigam — je posvetil Kotnik tudi v tem uvodu sorazmerno največ pozornosti, gotovo glede na prispevke te vrste v knjigi sami. Odstavke o ljudskih igrah je tudi ponazoril s slikami na steklo in čelnicami. Uvod zaključuje beseda o ljudski medicini. Dodal je nekaj literature »za uvod v narodopisje«.

Do Ložarjeve razprave v NS I, ki je sledila leto pozneje, je Kotnikov obravnavani spis od Murka sèm prvi svoje vrste in pomeni obenem z izdajo knjige same važno dejanje za popularizacijo etnografije.

Še bolj osnovno pomembno delo pa je opravil Kotnik s prvo obsežnejšo zgodovino naše etnografije. »Pregled slovenskega narodopisja« (NS I) je po krajših in le delnih pregledih (Gavazzi, Novak) zajel razvoj zanimanja za ljudsko kulturo Slovencev od protestantskih zapiskov sèm; ni prezrl tudi drobnih prispevkov razsvetljencev in je zlasti izčrpno prikazal delež sodelavcev raznih glasil v 19. stoletju, katerih pomembnejše je vsaj na kratko tudi ocenil. Vodilnim osebnostim: Kreku, Murku in Štreklju je pravilno prisodil posebno poglavje in poudaril problematiko njih dela ter njih pomen v razvoju naše znanosti. Novejše delavce je uvrstil ob ČZN in po delovanju ter objavah v Ljubljani. Sumarične navedbe in oznake njihovih del je dopolnil z nadrobnimi opombami. Kotnik je nakazal tudi nekatera še nerešena vprašanja. V celoti pa je podal nujen uvod v študij slovenske etnografije, ki nudi razgled po njenih glavnih problemih, spodbuja k njih obravnavanju, ne nazadnje pa tudi k nadrobni obdelavi posameznih dob in osebnosti v njenem razvoju, kakor tudi k izčrpnim zgodovini sami.

IV

S področja materialne kulture Kotnik ni napisal kekega večjega dela, objavil pa je številne manjše prispevke s pomembnim gradivom. Od svojega prvega nastopa leta 1906, ko je objavil spisa o snovni in duševni kulturi, pa do danes goji to področje z enako vnemo. Bil je za Murkom med prvimi, ki so širili obzorje naše etnografije tudi v materialno smer. Kako je Murkova šola vplivala nanj, priča že prvi njegov spis »O slovenski kmetški hiši« (DS 1906), ki ga je spisal »na podlagi Murkove razprave«, kakor pripominja k naslovu. V njem referira o slovenskem deležu v Murkovem delu »Zur Geschichte des volkstümlichen Hauses bei den Südslawen« in dodaja nekatera opozorila; tako pri 3. poglavju o vzhodnoštajerskem košu, t. j. koči iz vej, ometani z ilovico; dodaja opis Juričeve dimnice in označuje »hlev, bajto«, zgradbo za živino na hribovitem polju nad Mežiško dolino. Ob koncu poziva k raziskavanju hiše in poudarja potrebo, da raziskovalci »dobro poznajo v to stroko spadajočo literaturo«, in da »so potrebne na Slovenskem še posebno specialne študije«. Obenem poziva slovenske inženirje in arhitekto k posnemanju hrvaških, ki so pričeli prav tedaj izdajati Gradevne oblike. V smislu Murkovega načrta iz 1896 vprašuje: »Kaj pa odsek za narodopisje pri Matici Slovenski?« — Kotnik sam se študija hiše ni več lotil in prav pričujoči letnik naše revije znova načinja to perečo potrebo.

Isto leto se je Kotnik uvrstil med sodelavce ČZN, ki mu je prav on s svojimi prispevki v prvi dobi v veliki meri opravičeval drugi del njegovega naslova. Tu je pričel čez dve leti objavljati »Koroške narodopisne črtice« (zadnji oznaki je odslej pogosto uporabljal v podnaslovih svojih objav!); te pa so žal bile tako redke in bi si v njih želeli imeti opisane vse običaje in čim več materialne kulture Kotnikove dežele. V prvih dveh prispevkih je seznanil našo etnografijo z gnojvozo in steljerajo, tema tako značilnima koroškima delovnim oblikama. — Novo gradivo pomenijo tudi njegovi spisi o novinah, o požigalništvu v mežiških gorah. Po značevih zapisih je opisal teritev v Slovenskem Plajbergu. Tu srečamo že Kotnika — etnografskega organizatorja, ki navaja k zbiranju gradiva ne le svoje dijake, marveč tudi podeželske izobražence.

Po teh prvih objavah se je Kotnik od gmotne kulture poslovil več ko za desetletje, dokler ga ni vživetje v štajersko okolje in pobuda njegovega rojaka in nekdanjega učenca dr. Fr. Sušnika zvalila k sodelovanju pri ljudsko-izobraževalnem Našem domu v Mariboru, v katerem je poleg drugih spisov objavil sedem člankov o ljudski noši. Z njimi je prinesel mnogo novega in važnega gradiva v področje, ki ga je prav tedaj pričel znanstveno obravnavati Stanko Vurnik. Istočasno je objavil tudi A. Sič izpopolnjeno izdajo svojih Slovenskih narodnih noš, ki je Kotnik o njih poročal v ČZN, a se kritično ustavil le ob podobi štajerske noše; sicer pa je pripomnil le, da »knjiga še ni kompendij o slovenskih narodnih nošah, pač pa nudi gradivo« zanj.

Za uvod k svojim spisom o ljudski noši je Kotnik napisal »Kramljanje o narodni noši«, v katerem se spominja opisovalcev štajerskih noš in v smislu tedanjega iskanja naše narodne posebnosti in s strokovnim delom podpiranega oživljanja ljudskih vrednot na sosednem avstrijskem ozemlju (prim. Gerambova dela, o katerih je Kotnik poročal in ob njih pozival na vneto etnografsko delo pri nas!) poziva k obnovitvi ljudske noše. »Ali naj našo nošo, ki jo je ustvarila naša kultura, ki je z neštetimi vezmi zvezana z našim kulturnim razvojem, pozabimo? Ne! Priti mora zopet na dan! Oživeti mora!« Opozarja na potrebo, da hranimo ljudske noše tudi v muzejih. In kako je hotel etnograf v tem primeru — morda edinstvenem — pripomoči s svojim delom vsakdanjemu življenju, k ljudskemu prerodu, izpričuje njegova želja, naj se z obnovo ljudskih noš vrne tudi »duh slovenskega občestva«. Poudarja njih narodno posebnost in to, da blažijo socialna nasprotstva, ker ne izražajo gmotne razlike. V uvodu k opisu mežiške noše — po izročilu svojih staršev — določa pojem ljudske noše in njen značaj. »Zato moramo narodne noše presojudati z zgodovinskega vidika. Ker bi se pa tako delo moralo opirati na bogato zbrano gradivo, ki ga pa žal Slovenci še nimamo, bomo nošo večinoma samo opisovali.« Nošo v Savinjski dolini je opisal v dveh člankih na osnovi Russovih slik iz leta 1811, Mayerjevega akvarela, ki ga je tu priobčil, Pajkovih Črtic in Lekšetovega gradiva; dodal pa je še svoje opombe in primerjave. — Po zasebnih poročilih je opisal žensko nošo v laškem okraju. — Posebno nadrobno pa se je v dveh člankih ukvarjal z nošo ptujske okolice. V uvodu ponovno govori o obujanju ljudskih noš in poudarja, da »jih moramo zopet gojiti med narodom na deželi«, ne pa jih nositi na mestnih veselicah. Naslanja se na nemški opis v Steiermärkische Zeitung 1821, ki ga dopolnjuje s Pajkovim gradivom. Objavlja akvarela N. Arsenovića Ptujčan in Ptujčanka in posveča temu slikarju celo stran. Drugi članek je zasnovan na Russovi podobi Spodnještajerca, na omembi v nemški zemljepisni knjigi iz leta 1823 in Hrašovčevem opisu v Novicah leta 1852. V njem objavlja Mayerjev akvarel iz graškega etnografskega muzeja z nošami iz okolice Ormoža in Ljutomera. V zadnjem članku je objavil Russovo sliko dekleta iz Rogaške Slatine in opisal sliko ženske iz rogaške okolice v zbirki nadvojvode Ivana. Po treh slikah iz iste zbirke je opisal v okviru istega članka še posavsko nošo.

Z objavo teh dotlej pri nas neznanih slik je pokazal na važen vir za študij naše noše, z novim gradivom pa je nudil snov nadaljnjim sintetičnim delom (Geramb, Steirisches Trachtenbuch; Marta Ložar v SN II). Prezreti ne smemo tudi poučnega pomena teh spisov.

K obravnavanju noše se je povrnil Kotnik še dvakrat. Ob oceni Gerambove knjige o štajerskih nošah je zbral gradivo »o našem primitivnem oblačilu in obutalu«, kakor je naslovil v Slovenskih starosvetnostih ta spis, v katerem je jezikovno in tehnično razložil bukovino, raševino, cokle, ličnik, kožuh itd.

V področje noše sodi tudi eden zadnjih Kotnikovih spisov: O valjanju domačega sukna (SE II), v katerem je zbral iz literature in s terena »doneske k zgodovini domače suknarske obrti«. V njem podaja gradivo o valjalnicah v mariborskem in celjskem okolišu in priobčuje popis valjanja v Savinjski dolini, ročne valjalnice v ptujskem muzeju. Zaključuje pa članek z zgodovinskim pregledom o stopanju sukna in s pregledom valjalnic v naši državi. Kotnik je s tem spisom posegel v zamujeno področje naše etnografije, kjer moremo danes le še paberkovati.

O ljudski prehrani je zbral Kotnik mnogo gradiva v svojih spisih o običajih na Koroškem, na Dravskem polju in v Halozah. Izrečno v področje prehrane sodi raziskava o pomenu kolacije, ki je pa bolj filološkega značaja.

Delovnega načina — splavarjenja lesa se tiče Kotnikova objava pogodbe za dobavo lesa. — O kmetijstvu in obrti je pa obširneje spregovoril v oceni Mrkunove Etnografije velikolaškega okraja.

V materialno kulturo posegata spisa o presnecu in piri, ki sicer obravnavata pomen teh predmetov v običajih, vsebujeta pa mnogo gradiva o njihovi razširjenosti in nazivih. Prav tako prinašajo snov iz materialnega področja spisi iz ljudske medicine, v katerih je etnobotanične doneske iz literature obilno dopolnil z novimi iz ljudstva.

V

Občestveno kulturo, kakor sam dosledno dokaj upravičeno naziva socialno ali družbeno področje ljudskega življenja, pojmuje Kotnik zelo široko. Tudi glede tega mu moremo le pritrditi, kajti očitek, da spisi o delovnih oblikah »nimajo nič iskati« v poglavju o občestveni kulturi (kakor je bil zapisan ob njegovih Slovenskih starosvetnostih), ni tako brezpogojno veljaven in nam tudi ta primer dokazuje, da se življenjski pojavi in oblike prepletajo in da jih znanost le zaradi preglednosti obravnava v posameznih poglavjih.

Če upoštevamo v tem poglavju le življenjske in letne običaje, vidimo, da se Kotnik z družinskimi običaji ni mnogo ukvarjal, saj je priobčil le tuje zapise o ženitovanju v Slovenskem Plajbergu in v radgonski okolici; v razpravi pa je obravnaval pomen pire v ženitovanjskem kruhu. V njej je pokazal, kako je namesto ženitovanjskega kruha iz pire pri Rimljanih stopil pri raznih narodih pšenični kruh kot simbol zakonske zveze in apotropejsko sredstvo. Opozoril je na ostanke tega pomena v slovenskih običajih.

Več pozornosti je posvetil Kotnik letnim običajem, saj jih je opisoval in raziskoval skoraj vse: haloške pomladanske, mežiške velikonočne, Florjanovo, binkoštni pastirski praznik, božične v ptujski okolici, razložil je polazenika, posebno pa Martinovo in Štefanovo. Poudariti je treba, da sta obe poslednji razpravi med prvimi pri nas,

ki na osnovi realnega gradiva in s primerjalno metodo raziskujeta dotlej povečini romantično pojmovane običaje. Kotnik druží v sebi za take primere neogibno potrebnega etnografa s širokim smislom za vse, panoge kulture, jezikoslovca in kulturnega zgodovinarja.

V razpravi o sv. Štefanu, zaščitniku konj, izhaja iz ljudske pesmi, razbira poročila o blagoslavljanju konj in drugih običajih v zvezi s konjerejo na Slovenskem ter jih primerja s podobnim gradivom pri raznih narodih; zaključuje pa z domnevo, da je sv. Štefan stopil v teh običajih na mesto germanskega Frô-a in slovanskega Volosa-Velesa.

Pri razlagi martinovanja mu je izhodišče haloški Martinov nasad, nasajak; zbral je slovensko in ostalo južnoslovansko gradivo o Martinovem dnevu, podal zgodovinsko ozadje o Martinovem dnevu in razložil nasad kot pravo starino: ostanek pojedje ob saji — zboru podložnikov. Iz cerkvene zgodovine je razložil, da je bilo Martinovo začetek adventnega posta, Martinovo vino pa ostanek libacije, ki se je v srednjem veku spremenila v napivanje svetnikom. Zadnje opozorilo so prezrli slavisti, ki jim je šele po dvajsetih letih Grivec razložil izraz »česti jih pijem« iz Briž. spom. II (Slavistična revija III, 1950, 110—114). Končno popravlja Grudnovo mnenje na osnovi Trstenjakove in Krekove mitološke teorije, da je sv. Martin nadomestil poganska božanstva in da so mu pri nas zidali cerkve že med 7. in 10. stoletjem.

V razpravi o presnecu je zbral 11 izrazov za cvetnonedeljsko butaro na Slovenskem in pokazal, da so presnec, beganica, potica, presta in prajtelj kruhki, ki so viseli ali še visijo na njej in je ta po njih dobila katero teh imen. Poiskal je sorodnike »našemu primitivnemu presnecu« po Evropi in zunaj nje, ga povezal z blagoslovljenim kruhom in označil pomen presneca v naših poljedelskih običajih.

VI

Velik del Kotnikovega znanstvenega dela je posvečen ljudski književnosti v najširšem smislu: zapisovanju in objavljanju ljudskega pesništva in proze, obravnavanju bukovniškega dela in ljudskim igram. Kot slavistu mu je bilo to področje najbližje in prva njegova objava v ČZN 1906 je Donesek k zgodovini praznoverja med koroškimi Slovenci. V ospredju njegovega zanimanja za ljudsko književnost je že od visokošolskih let pa do danes bukovnik Andrej Schuster — Drabosnjak. Od izvlečka iz disertacije v programu celovške gimnazije, v kateri je v celoti prikazal delo glavnega koroškega in sploh slovenskega bukovnika, je doslej v več spisih nadrobno raziskal in razčlenil njegove spise: o Ahasverju — Prerokovanje od tega ebekshusterja ..., Untershberg al bukelci od Matjasha ..., za katere je ugotovil nemške predloge; Svovenje Obace. — Posebej se je ukvarjal z Drabosnjakovimi priredbami ljudskih iger; s pasijonom, božično igro in Izgubljenim sinom, o katerem je dognal, da »je bržkone iz repertoarja koroškega kmetskega gledališča med Nemci« in vsebuje različne

prvine od 14. stoletja do latinske drame. Ima pa še glede Drabosnjaka svoje načrte.

Od Drabosnjaka je razširil svoja raziskavanja še na druge literarno prizadevne kmete tudi v ostalih slovenskih pokrajinah in priboril bukovnikom naziv in mesto v naši slovstveni zgodovini. Sintetično jih je prikazal v Narodopisju Slovencev II v zvezi z ljudskimi pesniki in pevcji; z vsem tem delom pa je tej panogi ljudske duševne kulture pridobil veljavo v naši etnografiji, medtem ko so jo prej imeli le za obrobno, pa zanemarjeno literarnozgodovinsko področje.

Enako zaslugo si je pridobil Kotnik glede ljudskih iger. Po spisih o pasijonskih in Drabosnjakovih igrah, s katerimi je uvedel novost v našo kulturno zgodovino in etnografijo, je zaokrožil lastna dognanja z ostalim gradivom v pregled o verskih ljudskih igrah (Narodopisje Slovencev II) in s tem oskrbel naš strokovni priročnik s poglavjem o naši tako skromni ljudski dramatiki, ki ji posveča na primer etnografija sosednih alpskih dežel toliko skrbi.

Pomembna je tudi Kotnikova prizadevnost za zbiranje in izdajanje ljudskega pripovedništva. Njegova zbirateljska dejavnost sega še v nižjo gimnazijo; med prvimi njegovimi objavami je Narodno blago s koroško-štajerske meje (1910), ki vsebuje 16 pripovedk iz Guštanja in okolice. Umel pa je pridobiti za zbiranje tudi svoje celovške dijake, tako da je spričo naših dotedanjih diletantskih izdaj zasnoval kritično izdajo pripovedk in pravljic za vse slovensko ozemlje. Žal mu je načrt obstal pri prvem zvezku »Storij« (1924) s koroškimi ljudskimi pripovedkami in pravljicami. Zato pa je bila zbirka mejnik na tem področju, čeprav ni odpravila tradicije nestrokovnih izdaj; sledil ji je le Kelemina z Bajkami in pripovedkami. Nebogljenost naše orientiranosti glede pomena takih izdaj ljudskega pripovedništva izpričujejo tedanje omembe (o ocenah niti ne moremo govoriti) celo v revijah. Edino Janko Glaser je Storijske strokovno ocenil v ČZN kot »novost pri nas«. Pomenile so prvo znanstveno urejeno zbirko te vrste, toda zaman jo je Glaser postavil za zgled poznejšim zbirkam. Kotnik se v uvodu knjige ni spuščal v tvegane teorije, marveč je razčlenil objavljeno gradivo in ga stvarno razložil; tu in tam je navedel tudi nemške vzporednice in predmetno literaturo. Gradivo je razvrstil po snovnih vidikih v 15 oddelkov, v katerih je objavil 84 bajk, pripovedk, pravljic in legend. Seznam virov pove, da jih je 19 zapisal sam, druge so zapisali njegovi učenci, nekatere pa je vzel iz tiskanih objav. Zato so zapiski neenotni, nekateri motivi so le skopo nakazani. Imenik in opombe z vzporednicami zaključujejo delo.

Od ljudskih običajev in verovanj je Kotnika zamikalo dotelej sistematično nenačeto poglavje naše folklore — ljudska medicina. Skrbno zbira raztreseno gradivo, ga ureja v sistem in razlaga. Prva razprava te vrste je »Skoz potegniti, skoz vleči kot zdravilno sredstvo«; v njej je zbral podatke in mnenja o tem načinu zdravljenja. Žal ni pritegnil več primerjalnega gradiva iz primitivnih kultur in sodbe

številnih etnoloških raziskovalcev. Tako med verovanja kot v ljudsko medicino sodi spis Blagoslov zelišč na kres in čar kresnic s poročili iz raznih krajev, s komentarjem k obrednemu besedilu in primerjalno razlago ljudskega izročila o kresnicah. Lotil se je osnov ljudske medicine (Slovenske starosvetnosti), v katerih z besedno razlago oživlja pomen vrača in balija, čaranja in zagovorov. Pokazal je tudi na posredovalce višje kulture — samostane — za ljudsko zdravilstvo. Ta dognanja je razširil v prvi očrt naše ljudske medicine v Narodopisju Slovencev II, kjer upošteva bukovnike te stroke, kopanje, kultne oblike, pomen kamnov in simpatijskih sredstev.

VII

Kotnikov pomen za napredek naše vede je vsestranski, in zlasti tudi v tem, da je vse njegovo znanstveno delo, z neznatnimi izjemami, posvečeno etnografiji. Kot učenec Murkove in Štrekljeve šole je razširil objavljane zadnjega tudi na ljudsko prozo, raziskovalno metodo prvega pa nadaljuje do danes kot glavni predstavnik starejšega rodu naših etnografov.

O teoriji etnografskega dela je napisal do objave svojega izbranega dela najtehtnejše besede. Njegov očrt zgodovine naše vede je prvi naš pregled te vrste in temelj za bodočo zgodovino. V snovi kulturi je obravnaval delovne oblike, suknarstvo, prehrano, hišo in predvsem nošo. V občestveni kulturi nas je seznanil z mnogimi letnimi običaji slovenskega severovzhoda in nam podal prve primere njih strokovne razlage. S področja ljudske proze je priredil dotlej prvo strokovno ustrezno izdajo. O naših ljudskih igrah in bukovnikih nam je odgrnil docela nepoznano podobo in z neutrudnim nadrobim delom priboril tej panogi ljudskega ustvarjanja veljavo v naši kulturni zgodovini. Ljudsko zdravstvo je pričel prvi pri nas smotrno raziskavati.

Kakor smo že poudarili, da je Kotnik seznanjal z ljudsko kulturo široke plasti bralcev, tako je treba še posebej poudariti, da je Kotnik večino svojih spisov objavljajal v revijah in listih, ki niso dostopni le strokovnjakom. Za popularizacijo etnografije pa je posebno pomembna knjiga njegovih izbranih del »Slovenske starosvetnosti« (1943), ki je oživila njegove starejše spise iz pozabljenih listov in približala poglavja o našem ljudskem življenju množici bralcev. To izdajo je zaslužilo Kotnikovo delo že davno in nujno pričakujemo še drugega zvezka. Opozarja nas pa ta knjiga tudi na potrebo enakih izdaj poljudnih strokovnih spisov iz revij, ako želimo izobražence in ljudstvo seznaniti z lastno kulturo. Kotnik je prvi med našimi etnografi, ki je storil tako pomembno dejanje v korist vedi in ljudstvu. Z ilustracijami je naredil iz nje izvrstno ljudsko čitanko. Zato je knjiga pomembna že kot edini naš strokovni izbor. Nazorno pa osvetljuje tudi Kotnikov pomen v razvoju slovenske etnografije, njegovo vsestransko in dolgotrajno delo. Na nove spise v tej knjigi smo že opozorili. V celoti pa

poudarja že ta knjiga snovno obsežnost pisateljevega dela, njegovo široko razgledanost in ne nazadnje njegov poljudni, domači slog, ki ga preveva ljubezen do vseh pojavov ljudskega življenja. Kakor je ta domačnost dostikrat pobuda in izhodišče za njegovo delo, tako mu večkrat določa tudi metodo in slog. Rad zajema iz pripovedovanja svojih domačih, iz svojih spominov na starosvetnosti ali pa spomni bralca na kaj podobnega, kar je utegnil videti po svetu. Metodo za svoje raziskovalno delo je Kotnik dobil v Murkovi šoli, ki se je tedaj z geslom »besede in stvari« približala dognanjem o starih kulturnih prvinah s filološko in stvarno razlago. Ta način dela je posebno viden v njegovih zadnjih študijah. Pridobil pa si je v slavistični šoli tudi primerjalno literarno in filološko metodo, s katero je raziskoval običaje in ljudsko pesništvo.

Ko se slovenski etnografi ob življenjskem prazniku svojega starešine, vzornika in pobudnika veselimo njegovih uspehov, mu želimo, da bi mogel svoje delo še nadaljevati, prevzet od tiste ljubezni do naše vede, ki izžareva iz vsega njegovega prizadevanja za njen napredek!

BIBLIOGRAFIJA ETNOGRAFSKIH SPISOV FRANCETA KOTNIKA

- Donesek k zgodovini praznoverja med koroškimi Slovenci. ČZN III, 1906, 65—77.
- O slovenski kmetski hiši. DS XIX, 1906, 754—758.
- (Ocena.) Artur Hübsch, Stajači brojevi u njemačkoj narodnoj pjesmi od XIII. do XIX. vijeka. U Zagrebu. 1906. ČZN IV, 1907, 185—186.
- Koroške narodopisne črtice. I. »Gnojvoza« ali »gnojavoža«. II. »Steljeraja«. ČZN V, 1908, 105—107. (= Slov. st., 45—49.)
- Beiträge zur Volksliteratur Kärntens. Programm des St OG za Klagenfurt 1909—1910, 3—22.
- Por.: Ciprijan Korošak (= Joža Glonar), LZ 1910, 502—504.
- Naš kmet in pesnik Andrej Šuster-Drabosnjak. V spomin 140-letnice njegovega rojstva. Mir 1908, št. 20.
- Narodno blago s koroško-štajerske meje. Straža II, 1910, št. 129, 135, 143.
- Nekaj opomb o koroškem narodnem pesniku Andreju Schusterju-Drabosnjaku. Čas V, 1911, 142—143.
- »Ljudski poetje«. Čas V, 1911, 240.
- Nov'ne žgati — nov'ne kopati. Čas V, 1911, 430.
- Koroške narodopisne črtice. III. Ženitovanske navade v Slovenjem Plajpergu. (Po zapiskih plajperškega rojaka dr. J. Wieserja sestavil —.) ČZN IX, 1912, 128—133.
- Nekaj črtic o pasijonskih igrah na Koroškem. DS XXV, 1912, 11—17.
- Predstava Drabosnjakove pasijonske igre l. 1911. S XL, 1912, št. 151.
- Andrej Schuster-Drabosnjak. ČZN X, 1913, 121—140.

- Koroške narodopisne črtice. IV. Teritev v Slovenjem Plajpergu. (Po zapiskih dr. J. Wieserja sestavil —.) ČZN X, 1913, 36—37.
- Drabosnjakov Pasijon v Štebnu pri Bekštanju I. 1911. DS XXVI, 1913, 157 do 159. (= Slov. st., 96—98.)
- Koroške narodopisne črtice. V. Narodna pripovedka o Ungnadu ali Vuhnarju. ČZN XV, 1919, 126—127.
- Ovce. Mir XXXVIII, 1919, št. 36.
- Prof. Janez Scheinigg. Mir XXXVIII, 1919, št. 17.
- »Gnojvoza« ali »gnojavoža«. »Steljeraja«. Mir XXXIX, 1920, št. 67.
- Predigra kostanjske pasijonske igre. ČZN XVII, 1922, 89—96.
- Drabosnjakov Ahasver. DS XXXV, 1922, 391—405.
- Drabosnjakove »Bukelce od Matjaža«. Č XVIII, 1923—1924, 217—232.
- Narodopisne črtice. M IV, 1925. Objavil —. Vabilo na ženitovanje v radgonski okolici. (Iz narodopisne zbirke Velčkega v Mariboru.) 116—117. — Sulec ali sulač. 117. — Otroški običaj na predvečer pred svečnico v Železni Kapli. 157. — O veliki noči v Mežiški dolini. 157—158. (= Slov. st., 65—68.) — Pastirski običaj o binkoštih v dobrolski okolici na Koroškem. — Šmarčica — pastirski praznik. (= Slov. st., 76.) — Florjanovo. (Slov. st., 68) 238. Florjanovo. (Slov. st., 68) 238.
- Pasijonska igra iz Železne Kaple. ČZN XIX, 1924, 101—108. (= Slov. st., 99 do 105.)
- Kongres slovanskih geografov in etnografov. S LII, 1924, št. 132, 137.
- Slovenska legenda o sv. Ožbaltu. ČZN XIX, 1924, 9—20.
- Storije. I. Koroške narodne pripovedke in pravljice. Zbral in uredil —. Mohorjeva knjižnica 3. Založila družba sv. Mohorja. [Prevalje.] 1924. M. 8°, str. 112. Por. Janko Glaser, ČZN XX, 1925, 105. — I(van) P(regelj), DS XXXVIII, 1925, 61.
- (Ocena.) Dr. Geramb Viktor, Deutsches Brauchtum in Österreich. Graz 1924. C XIX, 1924—1925, 267—269.
- (Ocena.) Slovenske narodne pesmi. Iz tiskanih in pisanih virov zbral in uredil dr. Karel Štrekelj. 16. snopič uredil dr. Joža Glonar. V Ljubljani 1925. Izdala in založila Slovenska Matica. Č XIX, 1924/25, 86—89.
- (Ocena.) Die Weinachtsbräuche der Serbokroaten. Vergleichend dargestellt von Prof. Edmund Schneeweiss, Lektor der Universität Belgrad. Mit einer Figurentafel und einer Karte. Wien 1925. Vel. 8°, 232 str. Č XIX, 1924/25, 189—191.
- (Ocena.) Sijaj, sijaj, solnčece! Zbirka koroških popevk. Priredila T. Gaspari in P. Košir. I. zvezek. V Ljubljani 1925. ČZN XX, 1925, 105—105.
- O Ziljanih. Narodopisna črtica. M VI, 1925, 234.
- Muzejsko društvo v Ptujju. ČZN XX, 1925, 111—112.
- Naši bukovniki. S LIII, 1925, št. 232.
- Izpod Pece. Narodopisne črtice. S LIII, 1925, št. 250.
- Narodopisje. Naš dom XVIII, 1926, 49—50.
- Kramljanje o narodni noši. Naš dom XVIII, 1926, 93—94.

- Narodna noša v Mežiški dolini. Naš dom XVIII, 1926, 72—76. (= Slov. st., 57 do 40.)
- Narodna noša v Konjicah in Slovenski Bistrici. Naš dom XVIII, 1926, 115—117.
- O narodni noši v Savinjski dolini. Naš dom XVIII, 1926, 174—176, 199—202.
- O uprizoritvi Drabosnjakove božične igre pred 22 timi leti. Naš dom XVIII, 1926, 211—212.
- Muzejsko društvo v Ptujju. ČZN XXI, 1926, 152—153.
- (Ocena.) Ljudska medicina med koroškimi Slovenci. Zbrala P Košir in V. Möderndorfer. Narodopisna knjižnica Zgodovinskega društva v Mariboru. Zvezek I. Maribor 1926. Č XXI, 1926/27, 240—242.
- O narodni noši v laškem okraju. Naš dom XIX, 1927, 49—50.
- Narodne noše ptujske okolice. Naš dom XIX, 1927, 65—70.
- O narodni noši v ptujski okolici. Naš dom XIX, 1927, 115—115.
- O naših narodnih nošah. (Rogaški okraj. Posavje.) Naš dom XIX, 1927, 161 do 165.
- Muzejsko društvo v Ptujju. ČZN XXII, 1927, 102—103.
- Polaženik. Iz kroga božičnih običajev pri Srbih in Hrvatih. Slovenski gospodar, LXI, 1927, št. 51, priloga 1.
- (Ocena.) Viktor Geramb, *Volkskunde der Steiermark*. ČZN XXII, 1927, 98—99.
- (Ocena.) Albert Sič, *Slovenske narodne noše*. ČZN XXIII, 1928, 95—94.
- (Ocena.) Edmund Schneeweiss, *Die jugoslavische Volkskunde in den Jahren 1914—1924*. ČZN XXIII, 1929, 159—160.
- Božični običaji v ptujski okolici. Naš dom XX, 1928, 1—6. (= Slov. st., 53—57.)
- Nóvine. Narodopisna črtica. Naš dom XX, 1928, 33—35.
- O svetem Štefanu, zaščitniku konj. ČZN XXIII, 1928, 250.
- Martinov nasad. ČZN XXIV, 1929, 95—99. (= Slov. st., 70—76.)
- Haloške narodopisne črtice. Slovenski gospodar LXIII, 1929, št. 13. (= Slov. st., 61—64.)
- (Ocena.) Komanova Manica: *Na Gorenščem je fletno*. Ljubljana 1928. ČZN XXV, 1930, 123.
- Na otročje. Naš rod II, 1930, 76. (= Slov. st., 58.)
- Pogodba za dobavo lesa, sklenjena med mozirskim tržanom in Zagrebčanom 1796. Et IV, 1930, 122—124.
- (Ocena.) Zelenin Dmitrij: *Russische (ostslavische) Volkskunde*. Berlin und Leipzig 1927. ČZN XXV, 1930, 123.
- Polaženik. Č XXVI, 1931—32, 239—240. (= Slov. st., 59—60.)
- (Ocena.) Rudolf Wagner. *Gremo v Korotan*. Slovenski učitelj XXXII, 1931, 33 do 34.
- Drabosnjakov Svovenje Obace. SJ IV, 1931, 40—54.
- Drabosnjak in Cochem. SJ IV, 1931, 175—176.
- O slovenskih koroških pevcih. S LXV, 1932, št. 281.
- Möderndorfer, Vinko. SBL II (1933), 142—143.
- Drabosnjakov Izgubljeni sin. Et VI, 1933, 259—276.

- (Ocena.) *Steirisches Trachtenbuch* begonnen und begründet von Konrad Mautner weitergeführt und herausgegeben von Viktor Geramb. I. Bd. Graz 1932. Et V—VI, 1935, 349—354.
- (Ocena.) Adam Fischer, *Etnografija slowiańska*. Zasztyt drugi: Lužyczanie. Książnica Atlas. Lwow-Warszawa 1932. Et V—VI, 1935, 354.
- Andrej Šuster-Drabosnjak. *Igra o izgubljenem sinu*. Ljudske igre, 6. zvezek. Ljubljana 1934.
- Vaški grbi na Spodnjem Ptujskem polju. Et VIII—IX, 1936, 152.
- Skoz potegniti, skoz vleči, skoz iti ali lesti — kot zdravilno in čarovno sredstvo. ČZN XXXII, 1937, 294—299. (= Slov. st., 115—119.)
- Kdaj je bil natisnjen Kolomonov žegen? ČZN XXXIV, 1939, 106.
- Kolacija. ČZN XXXIV, 1939, 189—195. (= Slov. st., 50—52.)
- Blagoslov zelišč na kres in čar kresnic. Et XV, 1942, 1945, 1—25.
- O Valentinu Lečniku. Et XIV, 1942, 111—115.
- Slovenske starosvetnosti. Nekaj zapiskov, orisov in razprav. Slovenska poljudnoznanstvena knjižnica Svet. Letnik I., št. 4. Ljubljana, 1. decembra 1945. 8°, 152 str.
- Por.: R. Lenček, GMDS XXIV-1943, 127—128. — A[do] M[akarovič], J XXIII, 1943, št. 293. [Tine Debeljak.] td. S LXXI, 1943, št. 251. Rajko Ložar, Et XVII-1944, 1945, 125—128.
- Presnec. Et XVI-1943, 1944, 29—45.
- (Ocena.) J. Mal, *Contributo alla mitologia slovena*. Bologna 1943. GMDS XXIV-1943, 127.
- O piri in ženitovanjskem kruhu. Et XVII-1944, 1945, 51—61.
- (Ocena.) Mrkun Anton, *Etnografija velikolaškega okraja*. I. zv. Kmetijstvo. Ljubljana 1943. II. zv. Obrt in trgovina velikolaškega okraja. Ljubljana 1943, Et XVII-1944, 1945, 128—130.
- Misijonar Jernej Mozgan. Življenjepis. Pripredil —. Mohorjeva knjižnica 119. Založila Družba sv. Mohorja v Ljubljani. 1943/XXI. 63 str.
- Por.: R. Ložar, Et XVII-1944, 1945, 149—150.
- Pregled slovenskega narodopisja. Narodopisje Slovencev. I. del. Ljubljana 1944, 21—52.
- Kresovi. KMD 1945, 127—130.
- Ljudski pesnik Blaž Mavrel. KMD 1947, 166—168.
- O valjanju domačega sukna. Doneski k zgodovini domače suknarske obrti. SE II, 1949, 10—26.
- Ljudski pesnik Anton Lesičnik. SE II, 1949, 93—99.
- Ob 125-letnici Drabosnjakove smrti. S Por XII, 1950, št. 50.
- To in ono o slovenski koroški pesmi in o ljudskih pesnikih. S Por XII, 1950, št. 241.
- Podjuna — narodopisna skica. Koledar Slovenske Koroške za 1951, 90—95.
- Profesor Janez Šajnik. (Ob stoletnici njegovega rojstva.) Koledar Slovenske Koroške za 1952. Celovec. 82—85.
- Potovanje po Koroškem leta 1795. SE III—IV, 1951, 361—366.
- Letnice. Celjski zbornik 1951, 94—97.
- Pótašnica. Celjski zbornik 1951, 97.

Résumé

L'OEUVRE ETHNOGRAPHIQUE DE FRANCE KOTNIK

France Kotnik est des plus importants ethnographes slovènes vivants. Né le 20-XI-1882 à Dobrije près Guštanj, il fut professeur de lycée à Celovec et Ptuj, inspecteur de l'Instruction publique à Maribor et Ljubljana, directeur de la Société de St. Mohor à Celje. Ses recherches sont consacrées presque entièrement à la culture populaire slovène. Il a décrit le foyer carinthien, les coutumes de travail, les costumes nationaux styriens, le cylindrage du drap. En ce qui concerne les coutumes, il a le premier expliqué, d'après la méthode comparative, la coutume de la Saint-Martin, et il a montré Saint-Stéphane comme protecteur des chevaux. Il a fait voir le rapport qui existe entre les appellations du fagot du Dimanche des Rameaux et les pains y accrochés, il a analysé la cultivation de l'épeautre en Slovénie et sa signification dans les coutumes nuptiales. Mais il s'est intéressé surtout aux travaux d'André Schuster-Drabosnjak, auteur de représentations et de livres populaires. Son recueil de contes et de récits carinthiens »Storije« (Histoires) a été le premier modèle pour l'édition critique de la prose populaire. Certains de ses écrits qu'il a fait paraître dans les revues ont été réunis dans son livre »Antiquités slovènes« (1945). Pour le manuel »Ethnographie des Slovènes« il a écrit l'histoire de l'ethnographie slovène, quelques traités sur les écrivains populaires, sur les drames religieux populaires et sur la médecine populaire qu'il a le premier étudiée du point de vue scientifique.